

1.ª doc.: 1839, Lab. És clar que surt sovint en l'*Atlàntida*: «pertot arreu / l'escometen recorts del *cataclisme*», «tètric gemec que encara li arranca l'*cataclisme*» (28, 48).

Catacresi, V. *cata-*

CATACUMBES, pres del ll. tardà *catacumbae*, d'origen incert. □ 1.ª doc.: 1839, Lab.

En llatí no apareix documentat fins al S. iv. Se sol admetre que entraren en la composició del mot el gr. *κατά* 'dessota' i el llatí *tumbae* 'tombes', però no es veu ni la justificació d'un híbrid, ni una explicació semàntica suficient de l'ús de *tumbae*, ni convenç gens el tipus de formació d'aquest compost, inversament semblança augmentada encara per la necessitat de fer-hi intervenir la influència d'un tercer mot, *accumbere*. D'altra banda les *catacumbes* eren el lloc on es refugiaren els *catechumeni* cristians. És versemblant admetre que es digué primer *CRYPTAE *CATECHUMĒNAE* a manera de substantiu adjectivat, i millor encara una frase grega *cryptae catechumenōn* amb genitiu plural, i que el vulgar romà, davant aquest estrangerisme sense suport en la tradició lingüística llatina, sobrentenent el *CRYPTAE*, vagi alterar-lo, en *catacumbae* per creuament amb *tumbae*, reparant només en la vaga semblança entre els dos conceptes de llocs subterranis.

DERIV.: *Catacumbal*. +*Catacumbari*, adj., tots dos més o menys en ús.

Cataclúctic, V. *cata-* *Catadiòptic*, V. *cata-* *Catafau*, -falc, V. *cadafau* *Catafurna*, V. *catáu*

CATALDO, probablement de l'it. antiq. *cataldo* 'volta que fan fer a l'estai per escurçar-lo', i aquest del nom de persona *Cataldo*: és probable que ens arribés per conducte del castellà. No tinc res més a afegir a l'article del DCEC (I, 726b40ss.) que l'ús del mot en la zona de la confluència entre Segre, Ebre i Cinca: «a les barques de pas del Segre, les carrutxes, ferro d'enforcament i cadena que les ferma per la proa» a la Granja d'Escarp (Z. Rocafort, BCEC, 1908, 131).

CATALECTIC, pres del ll. *catalecticus*, gr. *καταληκτικός* id., derivat de *καταλήγω* 'jo cesso', *λήγω*. □ 1.ª doc.: 1839, Lab.

DERIV.: *Acatalectic*.

CATALEG, pres del ll. *catálogos* i, aquest, del gr. *κατάλογος* 'llista, catàleg', derivat de *καταλέγω* 'jo enumero', i aquest de *λέγω* 'jo dic'. □ 1.ª doc.: 1640-53.

El DTo. registra «*catálogo o matricula dels estudiants*: catalogus, syllabus, album auditorum, etc.», «*catálogo de llinatge*: genealogia, series avorum, generis, vel gentis recensio». *Catalog* ja en Belv. (1803) i Lab. 1839, i *catàlaga* com a «antic»; *catàleg*, -ech, Lab. 1888, DAg. i en diversos escr. Renaix.

DERIV.: *Catalogar* [Lab. 1888]; *catalogació*.

Catalèpsia, *catalèptic*, V. *epilèpsia* *Catàlisi*, *catalític*, V. *paràlisi* *Catalogar*, V. *catàleg*

CATALUFA, 'cert teixit de seda o de llana felpat', de l'it. antiq. *cataloguffa* 'mena de drap que fabricaven a Venècia', d'origen desconegut. □ 1.ª doc.: docs. de 1603, 1620 i 1642: «dos davants-altars, un de *cataloguffas* blanc i groc platejat; una casulla de *cataloguffas* blanc i vermell», 1642, Serra i Vilaró, *Pinós i Mata-plana* III, 220. Veg. DCEC (CATALUFA I, 727b 1-18).

Catana, veg. DCEC. *Catantingues* (DAg.), per *catantingues* ('arguenells' a Llanars, p. 11 de l'ALCat., m., 151), forma de la qual surt l'altra per propagació nasal) < *que te tingues* 'que t'aguantis' (BDC xxiii, 108, n. 3).

Cataplasma, V. *plàstic* *Catapúcia*, V. *cagamuja*

CATAPULTA, pres del ll. *catapulta* i, aquest, del gr. *καταπέλτης*, -πάλτης, id., derivat de *πάλλω* 'jo llanço'. □ 1.ª doc.: 1803, Belv.

DERIV.: *Catapultari*. +*Catapultar* 'projectar a manera de catapulta' (bastant usat des de c. 1940, portavions, etc.).

Cataracta, V. *cadireta* *Catarral*, V. *cadarn* *Catarrins*, V. *cata-* *Catarró*, *catarrós*, V. *cadarn*

CATÀRTIC, pres del gr. *καθαρτικός*, id., derivat de *καθαρός* 'net'. □ 1.ª doc.: Lab. 1839.

Catasquejar, V. *escatainar* *Catasta*, V. *cadafal* *Catastre*, V. *cadastre*

+CATASTASI i METASTASI, termes tècnics de lingüística introduïts per Maurice Grammont (*Traité de Phonétique* 1933, ja usats per ell i d'altres almenys des de 1926), per expressar més aconpliment i inequívocament els conceptes fonètics d'explosió i implosió: dels gr. *κατάστασις* i *μετάστασις*, abstractes corresponents als verbs *καθίστημι* 'començo, emprenc, engego' i *μεθίστημι* 'transposo, iniciu una transició'.

DERIV.: +*Catastàtic* ('fonema explosiu', *metastàtic* 'implosiu'. *Metàstasi* i *metastàtic* ja s'usaven d'abans, amb aplicació diferent i sentit bàsic un poc divers en altres tècniques, ai, sobretot biològiques.

CATASTROFE, pres del gr. *καταστροφή* 'ruïna, trastorn', 'desenllaç dramàtic', derivat de *καταστρέφω* 'subverteixo, destrueixo' i, aquest, de *στρέφω* 'jo giro, volto'. □ 1.ª doc.: *catastrofa*, 1695, Lacav.; -ofe, 1803, Belv.

DERIV.: *Catastròfic* [c. 1911; 1932, DFa., però encara no *AlcM* ni *DACEsp.*, 1936]. *Catastrofar-se* (*AlcM*).